

Harrastamisen Suomen malli vakiintuu – mikä muuttuu?

Harrastamisen Suomen mallin verkostotapaaminen
webinaari 17.3.2023

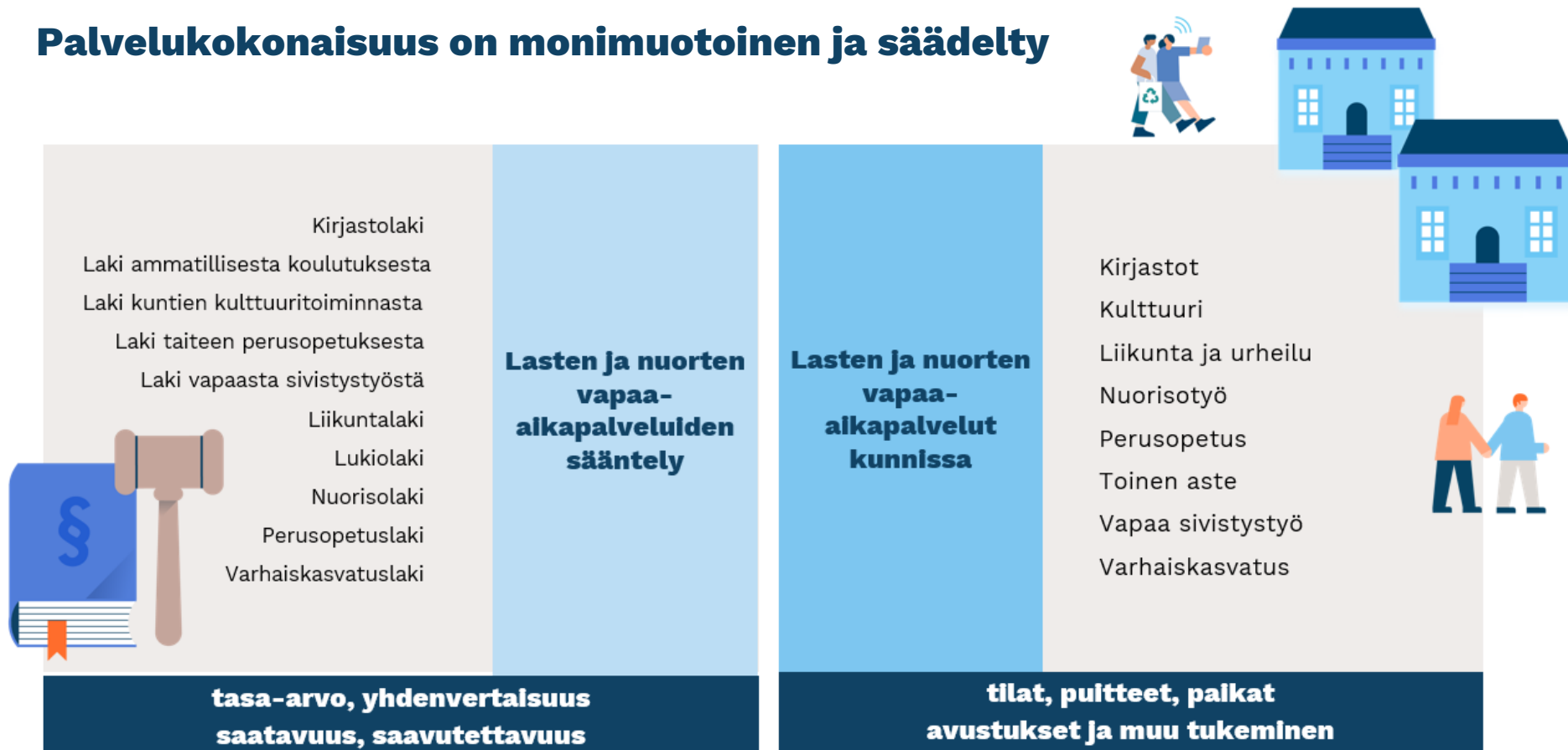
Mari Ahonen-Walker & Mari Sjöström, Kuntaliitto

Esityksen sisältö

- Lasten ja nuorten mielekäs vapaa-aika
- Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastaminen
- Muut koulupäivän yhteydessä järjestettävät harrastukset ja toiminnot
- Vapaa-ajan toimintojen yhteensovittaminen

Kuntien järjestämät vapaa-aikapalvelut lapsille ja nuorille

Palvelukokonaisuus on monimuotoinen ja säädelty

- Edellyttää:
 - ✓ strategista otetta
 - ✓ monialaista kehittämistä
 - ✓ resurssiviisautta
 - ✓ tiedottamista ja monipuolista viestintää

Lasten ja nuorten vapaa-aika palveluna

Kunnat toimijoina

- luovat palveluita, puitteita ja paikkoja sekä tarjoavat tiloja tekemiselle
- eri hallintokuntien välinen yhteistyö keskeistä
- rahoittavat paikallisesti mm. liikunta-, nuoriso- ja kulttuurijärjestöjä sekä -yhteisöjä erilaisin avustuksin
- vastaavat kokonaisuuden koordinoinnista
- tarjoavat monikanavaista palvelua ja viestintää
- vaikuttavat liikenne- ja kuljetusratkaisuilla sekä nuorten itsenäisen liikkumisen edistämisen kautta palveluiden saavutettavuuteen

- Kunnat**
- luovat paikallisesti alustan
 - vastaavat koordinoinnista
 - ovat kumppani

Lasten ja nuorten vapaa-aika palveluna

- **Lapset ja nuoret ovat muita enemmän riippuvaisia kunnan luomista paikoista ja puitteista. Julkiset tilat ovat tärkeitä!**
- Käsittää kunnan järjestämän ja tuottaman toiminnan, lasten ja nuorten yksilöllisen ja ryhmämuotoisen omaehtoisen toiminnan
 - erityis- ja aliedustettujen ryhmien osallistamiseen sekä palveluiden järjestämisen puitteisiin kiinnitettävä erityistä huomiota
 - tärkeää huomioida myös eri ikäryhmien tarpeet
- Hyödyntää digitalisaation tuomat moninaiset mahdollisuudet
 - verkkoyhteisöt ja –alustat tuomassa vertaisryhmät syrjäseutujen sekä monien vähemmistöjen nuorten ulottuville
- Keskeistä kuntien muodostamat kumppanuudet, joilla palvelukokonaisuutta voidaan laajentaa
 - järjestöjen kautta toteutuva laaja vapaaehtoistyö,
 - seurakuntien toiminta jne.

Harrastamisen Suomen malli nuorisolakiin

- Vuoden 2023 alusta nuorisolakiin (955/2022) lisättiin uudet säännökset **Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta** (12 a §) sekä tähän toimintaan myönnettävästä valtionavustuksesta (21 a §).
- Kyse on kunnille vapaaehtoisesta tehtävästä. Kun kunta päättää järjestää nuorten harrastustoimintaa, on se tehtävä nuorisolain mukaisesti.
- Sääntely kiinnittää harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan toteuttamisen nuorisolain mukaiseksi, mutta perusopetuksen oppilaille suunnatuksi toiminnaksi.

Linkki Kuntaliiton [yleiskirjeeseen](#) Koulupäivän yhteydessä järjestettävä vapaa-ajan toiminta 27.2.2023

Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta

Nuorisolaki 12 a § 1 mom.

Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan, jäljempänä nuorten harrastustoiminta, tarkoituksena on edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla perusopetukseen osallistuvalle nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Harrastukseen osallistuminen on nuorelle vapaaehtoista.

Huomioita

- Harrastaminen on **nuorelle aina vapaaehtoista**.
- Kyse on **nuorten vapaa-ajan toiminnasta**, mutta tarkoitus on, että harrastus liittyisi ajallisesti koulupäivään siten, että harrastus järjestettäisiin pääsääntöisesti **koulun tiloissa tai koulua lähellä olevissa tiloissa mahdollisimman pian koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista** huomioiden nuorten jaksaminen ja koulupäivään liittyvät aikataulut. Kunnissa huomioitava, että mallin mukaista toimintaa ei voida järjestää koulupäivän aikana.
- Vaikka harrastus järjestettäisiin koulun tiloissa, kyse ei ole koulun toiminnasta. Harrastustoimintaan **ei sovelleta perusopetuslain oppilaan etuuksia, oikeuksia tai velvollisuuksia koskevia säännöksiä**, esimerkiksi oppilaan oikeutta maksuttomaan tapaturman hoitoon tai koulumatkaetuun. Harrastustoiminnassa ei myöskään sovelleta perusopetuslain turvallista oppimisympäristöä ja kurinpidollisia toimenpiteitä koskevia säännöksiä.

Nuorten harrastustoiminta on jatkossa nuorten vapaa-aika-palvelua.

Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta

Nuorisolaki 12 a §2 mom.

Nuorten harrastustoimintaa voi järjestää kunta yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa. Kunta voi järjestää nuorten harrastustoimintaa hankkimalla palveluja myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta, jolloin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

Huomioita

- Kuntien tulee hankinnoissaan noudattaa lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista. Muita huomioitavia ovat esimerkiksi tietosuojalainsäädännön vaatimusten noudattaminen.
- Jos **kaksikielinen kunta** järjestää mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa, tulee sen huolehtia, että **harrastustoimintaa tarjotaan yhdenvertaisin periaattein kumpaankin kieliryhmään kuuluville nuorille.**
- Nuorisolakiin ei sisälly säännöksiä nuorten harrastustoiminnan hallinnollisesta sijoittamisesta kunnassa. Kunta päättää harrastustoiminnan hallinnollisesta sijoittamisesta sekä viranomaisen ratkaisutoimivallasta kunnan **hallintosäännössä.**

Kunta vastaa toiminnan lainmukaisuudesta.

Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta

Nuorisolaki 12 a § 3 mom.

Kun kunta järjestää nuorten harrastustoimintaa, sen tulee kuulla nuoria heidän harrastustoiveistaan, yhteen sovittaa olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja sekä edistää koulun ja harrastuksen järjestäjien yhteistyötä. Kunnan tulee laatia koulukohtainen harrastussuunnitelma nuorten kuulemisesta saatujen tietojen perusteella. Kunnan tulee huolehtia, että harrastuksen järjestäjällä on tiedot ja taidot sen harrastuksen ohjaamiseen, josta harrastuksen järjestäjä vastaa nuorten harrastustoiminnassa.

Huomioita

- Nuorisolaissa nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiaita, mutta nuorten harrastustoimintaa järjestetään perusopetukseen osallistuvalla nuorelle.
- Perusopetukseen osallistuvalla **nuorella tarkoitetaan kaikkia perusopetuksen 1—9 vuosiluokkien oppilaita.**
 - Malli ei tunnista esiopetukseen, perusopetuksen valmistavaan opetukseen tai aikuisten perusopetukseen osallistuvia oppilaita.
- Kun kunta järjestää nuorten harrastustoimintaa, sen tulee
 - kuulla nuoria heidän harrastustoiveistaan,
 - yhteen sovittaa olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja sekä
 - edistää koulun ja *harrastuksen* järjestäjien yhteistyötä.

Huomioita

Nuorten kuuleminen

- Nuorten harrastustoiveita tulee kuulla koulukohtaisesti.
- Kuulemisessa kunnat voivat hyödyntää myös opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallisia koululaiskyselyjä tai vaihtoehtoisesti järjestää päättämällään tavalla oman kuulemisen ja käyttää sen tuloksia valtionavustushaussa.

Osallisuus

- Kuulluksi tulemisen mahdollisuus on oltava kuntien omien koulujen oppilaiden lisäksi **myös yksityisten järjestäjien sekä valtion ylläpitämien koulujen** oppilailta.
- Nuorten kuulemista koskeva säännös täydentää nuorisolain 24 §:n mukaista nuorten oikeutta osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi. Kunnan tulee lisäksi toiminnassaan huomioida kuntalain säännökset kuntalaisen osallisuudesta sekä nuorten ja vammaisten ihmisten vaikuttamisen kanavista.

Huomioita

Harrastussuunnitelma

- **Kunta kokoaa** mm. nuorten kuulemisesta saadun tiedon perusteella nuorten toiveiden mukaiset harrastukset sekä tiedon, mitkä toimijat on valittu *harrastusten* järjestäjiksi tai tarvittaessa suunnitelman vielä puuttuvien järjestäjien löytämiseksi, harrastusten sisältöjen kuvaukset, tiedon harrastusten alkamisajankohdasta ja säännöllisyydestä, tiedot harrastusten ohjaajien osaamisesta sekä tiedon siitä, missä kouluissa harrastustoimintaa kunnassa järjestetään.

Huomioita

- Harrastustoiminnan järjestäjän harrastuksen ohjaamiseen liittyvillä tiedoilla ja taidoilla tarkoitetaan sellaista **riittävää osaamista ja kokemusta, jota järjestettävän harrastuksen laadukkaaseen ohjaamiseen vaaditaan niin harrastuksen sisällöllisen osaamisen kuin lasten ja nuorten pedagogisen ohjaamisen näkökulmasta.**
- Harrastustoiminnan järjestäjinä voivat olla esimerkiksi liikunta- ja urheiluseurat, taide- ja kulttuuritoimijat, nuorisoyhteisöt, kunnat sekä muut harrastustoimintaa järjestävät yhteisöt, joilla on osaamista lasten ja nuorten kanssa toimimisesta.

Kunta sovittaa yhteen olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja.

21 a § Valtionavustuksen myöntäminen nuorten harrastustoimintaan

- Valtion talousarvioon voidaan ottaa **vuosittain määräraha myönnettäväksi 12 a §:ssä tarkoitettuun nuorten harrastustoimintaan.**
- Valtionavustuksen määrää harkittaessa **otetaan huomioon järjestettävän harrastustoiminnan laatu ja laajuus, suunnitellun toiminnan ja talousarvion toteuttamiskelpoisuus sekä se, miten kunta toteuttaa 12 a §:n 3 momentissa tarkoitettuja tehtäviä.**
- Tarkempia säännöksiä nuorten harrastustoiminnan valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Huomioita

- Kunnat voivat hakea ja saada nuorten harrastustoiminnan järjestämiseen valtionavustusta lukuvuosittain. Valtionavustuksen ja sitä hakevien kuntien määrä ja kunkin kunnan toiminnan laajuus voivat vaihdella vuosittain.
- Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestettävän harrastustoiminnan laatu ja laajuus, suunnitellun toiminnan ja talousarvion toteuttamiskelpoisuus sekä se, miten kunta toteuttaa 12 a §:n 3 momentissa tarkoitettuja tehtäviä.
- Tarkempia säännöksiä nuorten harrastustoiminnan valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Toistaiseksi asetuksessa ei kirjauksia nuorten harrastustoiminnasta.
- Valtionavustusviranomaisena toimii [aluehallintovirasto](#)

Eduskunta päättää määrärahan määrästä vuosittain talousarvion yhteydessä.

Perusopetusta tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa.

Perusopetuslaki 47 § (628/1998)

Koululaisten kerhotoiminta 1/2

- **Perusopetusta tukeva muu toiminta** – perusopetuslaki 47 § (628/1998)
- **Järjestäjä voi olla kunta/ perusopetuksen järjestäjä:** Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, **kerhotoimintaa** ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa.
 - Kerhotoiminta on perusopetuksen kasvatus- ja opetustehtävää rikastavaa oppituntien ulkopuolista toimintaa
 - Harrastuksiin tutustuminen ja harrastuneisuuden edistäminen ovat osa toimintaa.
- Toimintaan osallistuminen on oppilaalle vapaaehtoista.
- **Perusopetuksen maksuttomuus:** Kerhotoiminta on oppilaalle maksutonta.
- Kerhotoimintaa koskevat periaatteet kirjataan paikalliseen opetussuunnitelmaan ja koulun vuosittaiseen lukuvuosisuunnitelmaan.

Kerhotoimintaa on järjestetty pääsääntöisesti koulupäivän yhteydessä, mutta myös koulupäivän aikana.

Koululaisten kerhotoiminta 2/2

- Tehtävä on perinteisesti ollut luettavissa opettajan opetusvelvollisuuteen (OVTES).
 - Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä myös kolmannen sektorin, koulun muiden sidosryhmien ja eri hallintokuntien osaamista.
- Kerhotoimintaan osallistuva oppilas on perusopetuslain etuuksien ja oikeuksien piirissä.
 - Opetuksen järjestäjä vastaa esimerkiksi kerhossa sattuneen tapaturman hoitokustannuksista perusopetuslain mukaisesti.
- Kerhotoimintaa rahoitetaan valtionavustuksin (omarahoitusosuus 30 %).
 - Valtionavustusta on vuosina 2008–2022 jaettu yhteensä n. 90 miljoonaa euroa.
 - Opetushallituksesta haettavaa erityisavustusta voidaan myöntää kunnille ja kuntayhtymille sekä yksityisille opetuksenjärjestäjille, joilla on perusopetuksen järjestämislupa.
 - Valtionavustuksen saajien määrä on vuosittain vaihdellut.
 - Vuonna 2022 230 opetuksen järjestäjää, joista 16 ruotsinkielistä opetuksen järjestäjää
 - Vuonna 2021 182 opetuksen järjestäjää, joista 15 ruotsinkielistä opetuksen järjestäjää
 - Vuonna 2019 324 opetuksen järjestäjää, joista 21 ruotsinkielistä opetuksen järjestäjää

Perusopetuslain mukainen kunnan järjestämä aamu- ja iltapäivätoiminta

**Mm. perusopetuslaki 8 a luku
(628/1998)**

Aamu- ja iltapäivätoiminta perusopetuksessa 1/3

Perusopetuslaki (628/1998)

- Perusopetuslain mukainen aamu- ja iltapäivätoiminta on tarkoitettu **1. ja 2. vl. oppilaille sekä erityisen tuen** oppilaille. Toimintaan osallistuminen on lapselle vapaaehtoista.
- Toimintaa on tarjottava joko 570 tai 760 tuntia koulun työvuoden aikana kullekin toimintaan osallistuvalla lapsella. Toiminta-aika ajoittuu pääsääntöisesti 7-17 välille sisältäen välipalan.
 - Toimintaa ei järjestetä koulujen loma-aikoina.
- Kunta päättää toiminnan järjestämisestä ja sen laajuudesta. Kunnilla ei ole velvollisuutta tarjota toimintaa.
- Kunta voi järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa itse, yhdessä muiden kuntien kanssa tai se voi hankkia palvelut esimerkiksi eri järjestöiltä tai yhteisöiltä.

Käytännössä käsitetty palvelun laajuus 3 h/ päivä (570 tuntia) ja 4 h/päivä (760 tuntia)

Aamu- ja iltapäivätoiminta perusopetuksessa 2/3

- Aamu- ja iltapäivätoimintaan haetaan kunnan päättämällä tavalla.
 - Kunta ilmoittaa toiminnan järjestämispaikoista ja aikatauluista.
 - Toimintaan ottamisesta oltava yhdenvertaiset valintaperusteet.
 - Toimintaan ottamisesta ja toimintamaksusta tehdään päätökset.
- Maksullista toimintaa - laki määrittelee ns. maksukaton
 - Kunta päättää aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien kuukausimaksujen määrästä lain sallimissa rajoissa.
 - Maksu saa olla 570 tunnin osalta enintään 120 euroa ja 760 tunnin osalta enintään 160 euroa.
 - Maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava, jos huoltajan elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai huollolliset näkökohdat huomioon ottaen siihen on syytä.

Aamu- ja iltapäivätoiminta perusopetuksessa 3/3

- Apip-toimintaa järjestettäessä tulee ottaa huomioon, että koulumatkaetuuteen oikeutetuilla lapsilla olisi mahdollisuus käyttää etuutta osallistuessaan aamu- ja iltapäivätoimintaan.
 - Säännös on kuntia ohjaava, mutta ei velvoita kuntaa kuljetusten järjestämiseen.
- Henkilöstö: ohjaajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa.
 - Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnassa työskentelevien rikostausta selvitetään.
- Aamu- ja iltapäivätoiminnassa noudatetaan Opetushallituksen päättämiä aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteita (v. 2011) ja kunnan sen pohjalta laatimaa toimintasuunnitelmaa.
- Kunta voi järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa laajemminkin kuin laissa määritellyt tuntimäärät.
 - Ylimenevistä tunneista voidaan periä maksu erikseen eikä maksukattoa ole.
 - Kunnalle ei myönnetä säädettyä laajemmasta toiminnasta valtionosuutta.

**Muut kunnille suunnatut
avustukset lasten ja nuorten
harrastamiseen**

**Lasten ja nuorten paikallinen
harrastustoiminta**

Lasten ja nuorten paikallinen harrastustoiminta

Hakija:

- kunnat, seurakunnat ja nuorisopalveluja tarjoavat rekisteröidyt yhteisöt

Kohdetyhmä:

- ensisijaisesti 7–18-vuotiaat, hakija voi painottaa tarpeen mukaan jonkun sukupuolen tai ikäryhmän toimintaa

Rahoitus:

- valtionapuviranomainen [aluehallintovirasto](#)
- harkinnanvarainen avustus
- sovelletaan nuorisolakia (1285/2016) ja valtionavustuslakia (688/2001)
- Enintään 90 % toteutuneista kokonaiskustannuksista
 - haku tyypillisesti marras-joulukuussa, rahoituspäätös huhtikuussa
 - n. 2,5 miljoonaa euroa/vuosi

Toiminta:

- säännöllinen ja tavoitteellinen, koulujen lukuvuoden aikaan ajoittuva harrastustoiminta sekä koulujen loma-aikoihin ajoittuva päiväleirit toiminta
- **tulee pääsääntöisesti kattaa koko lukuvuosi;** päiväleirit toiminta **lomien arkijaksot**, 5 tuntia/päivä
- osallistujille pääasiallisesti maksutonta
- mahdollisen maksun tulee olla kohtuullinen ja sama kaikille
- positiivista erityiskohtelua voidaan kuitenkin soveltaa

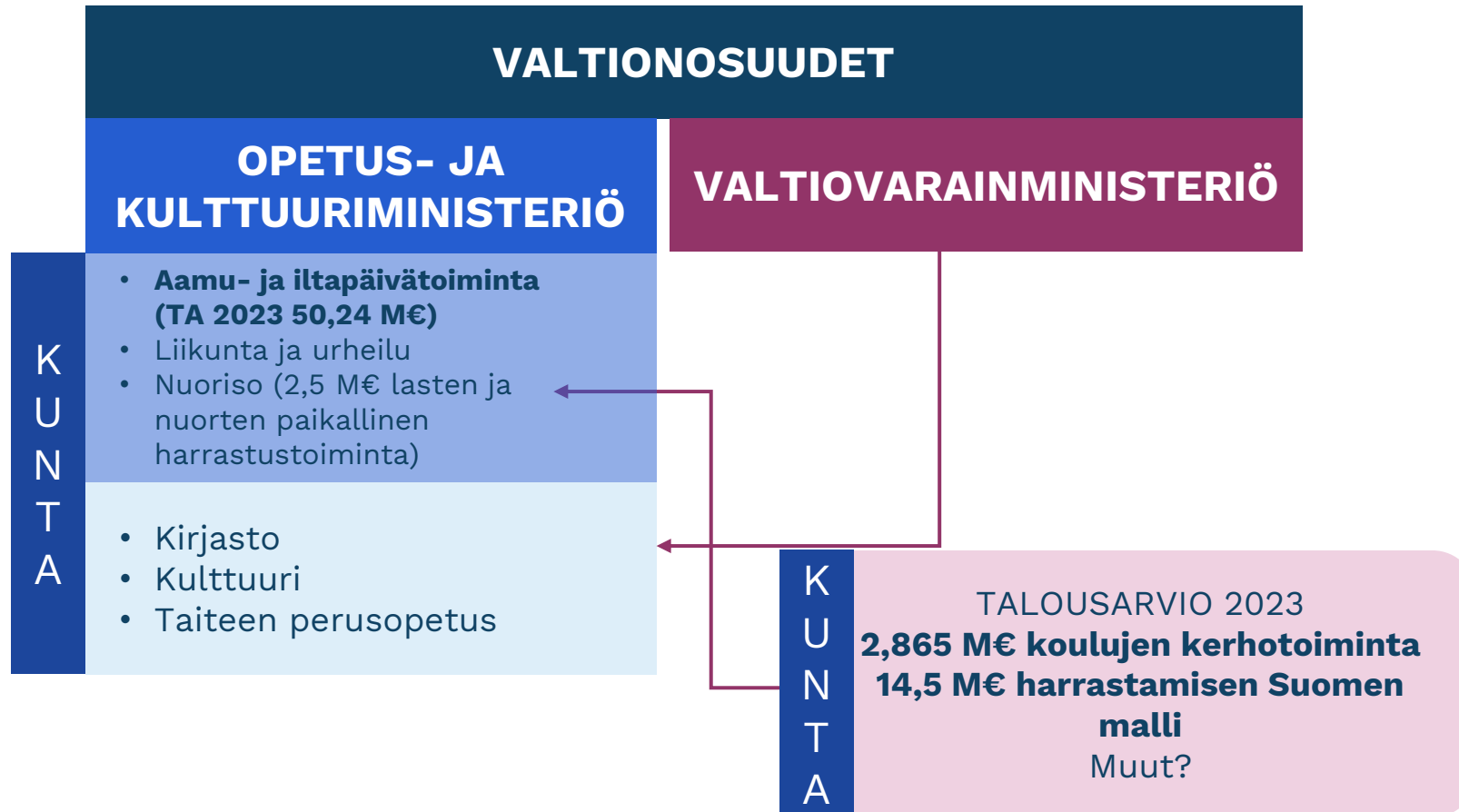
Lasten ja nuorten osallisuus:

- mahdollisuus käyttää ohjatusti vertaisohjaajia erityisesti vanhempien ikäryhmien toiminnan järjestämisessä

Harrastamisen saatavuutta ja saavutettavuutta, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta voidaan edistää monin keinoin ja eri ratkaisuin kunnissa.

Hyvin toimiva koordinaatio ja rahoitusvirtojen ymmärtäminen on ratkaisevaa.

Lasten ja nuorten vapaa-aikatoimintojen valtionrahoitus

- Monikanavainen rahoitusjärjestelmä hankkeineen
- Päällekkäisiä sisältöjä toiminnassa, mutta myös katvealueita
- **Kuntien oma panos** sisältää myös paikallisten nuoriso-, liikunta- ja kulttuurijärjestöjen sekä seurojen tuen.

Kunnat toiminnan pitkäjänteisenä mahdollistajana

- ✓ Palveluiden ja tilojen, paikkojen ja puitteiden merkityksellisyys lasten ja nuorten vapaa-ajalle on tunnistettu
- ✓ Saavutettavuus ja siihen panostaminen monipuolisesti
 - ✓ liikkuvat,
 - ✓ digitaaliset ja
 - ✓ kasvokkaiset lähipalvelut eri kohderyhmille
- ✓ Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttamisen paikat ja mahdollisuudet
- ✓ **Hyvinvoivat lapset ja nuoret eivät elä yhden palvelun/toiminnan siiloissa.**

Kiitos.

Mari Ahonen-Walker
Erityisasiantuntija

p. +358 50 4526 433

mari.ahonen-walker@kuntaliitto.fi

@AhonenWalker

Mari Sjöström

Erityisasiantuntija

+358 50 575 8622

mari.sjostrom@kuntaliitto.fi

@Mari Sjostrom

www.kuntaliitto.fi

KUNTA LIITTO